

СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338

Коваленко О.В.
*доктор економічних наук,
доцент кафедри маркетингу
Національного авіаційного університету*

Горбатюк О.В.
*магістр
Київського кооперативного інституту бізнесу і права*

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ СВІТОВОГО РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР

У статті проведений аналіз тенденцій світового ринку олійних культур. Світовий ринок олійних культур завжди був та залишається одним із найперспективніших і стабільних у своєму розвитку серед основних агропродовольчих ринків. Останніми роками цьому сприяє, перш за все, розвиток біодизельної галузі з підвищеним попитом до всіх видів олійних культур. Зростання споживання біодизелю призводить до росту цін і на продукти переробки олійних. Тому нині вивчення кон'юнктури світового ринку олійних культур є надзвичайно актуальним. Кон'юнктурні дослідження є одними із найважливіших інструментів постійного моніторингу, вивчення і реагування на стан і зміни поточної економічної кон'юнктури на ринках країни з розвинутою економікою. В першу чергу, їх використовують для прогнозування, моделювання і передбачення шляхів зміни ділової активності як на короткострокову, так і довгострокову перспективу. Кон'юнктура ринку відображає конкретну економічну ситуацію, що склалася на ринку на даний момент чи обмежений проміжок часу і характеризується рівнем попиту, пропозиції, динамікою цін.

Ключові слова: ринок, попит, пропозиція, кон'юнктура ринку, економічна ситуація

Горбатюк А.В., Коваленко О.В. АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ МИРОВОГО РЫНКА МАСЛИЧНЫХ КУЛЬТУР

В статье проведен анализ тенденций мирового рынка масличных культур. Мировой рынок масличных культур всегда был и остается одним с стабильных в своем развитии среди основных агропродовольственных рынков. За последние года этому способствуют, во-первых, развитие биодизельной отрасли с повышенным спросом ко всем видам масличных культур. Рост потребления биодизеля приводит к росту цен и на продукты переработки масличных культур. Поэтому сейчас определения конъюнктуры мирового рынка масличных культур является чрезвычайно актуальным. Конъюнктурные исследования являются одними из важных инструментов постоянного мониторинга, изучения и реагирования на состояние и изменение текущей экономической конъюнктуры на рынках стран с развитой экономикой. В первую очередь, их используют для прогнозирования, моделирования и предвидения путей изменений деловой активности как на краткосрочную, так и долгосрочную перспективу. Конъюнктура рынка отображает конкретную экономическую ситуацию, что сложилась на рынке на данный момент или ограниченный промежуток времени и характеризуется уровнем спроса предложения, динамикой цен.

Ключевые слова: рынок, спрос, предложение, конъюнктура рынка, экономическая ситуация

Kovalenko O.V., Gorbatiuk O.V. ALLIES OF THE WORLD'S LARGEST POLLEN CULTURES

The article analyzes the trends of the world market of oilseeds. The glorious harvest of olives has always been one of the most important and most suitable for its full production of traditional agricultural products. The octane pochamy this cherishes, pepz za vse, izvytok biodizelnoyi gulusi with the advanced request for all kinds of oligopulmonary cultures. The development of biodizeluya pizvodit to postu tsini i napduktki pepereobki olivnyh. Nowadays, the study of the synergy of the crop of the oil crops is a kind of actuality. Conjunctionation is one of the most intriguing capacities of subjective learning, learning, and managing the language of a site and of changing the full-time syntax of the syntax with the extinction of economism. In the course of their work, they are used for the development, animation and improvement of the ways of changing the active role of the clerk, as well as for the implementation of the program. The Konjunktura Pink guarantees the proper economic value, which takes place at the end of the month or in the second half of the calendar, and is reflected in the cost of the purchase, subsidization, dynamics of prices.

Keywords: market, demand, supply, market economy, economic situation.

Постановка проблеми. Розвиток аграрного сектору економіки вимагає злагодженого функціонування ринкових механізмів, створення необхідної інфраструктури ринку, яка б слідувала за змінами кон'юнктури ринку, інформувала про це товаровиробників та визначала конкурентоспроможність їх продукції.

Становлення кон'юнктури ринку олійних культур займає одне із провідних місць в світовій економіці, оскільки за час лібералізації торгівлі встановлено їх високу ліквідність не тільки на внутрішньому, але й на зовнішньому ринках. Збільшення прибутку завдяки вирощуванню монокультур, серед яких соняшник, дає можливість за короткий термін

значно розширити їх посівні площі і збільшити обсяг його виробництва. Для цього потрібно постійно вивчати світову та національну кон'юнктуру ринків, фактори що впливають на її зміну, створити сприятливий інвестиційний клімат, використовувати і пристосовувати до існуючих умов світовий досвід регулювання ринку олійних культур.

Світовий ринок олійних культур завжди був та залишається одним із найперспективніших і стабільних у своєму розвитку серед основних агропродовольчих ринків. Останніми роками цьому сприяє, перш за все, розвиток біодизельної галузі з підвищеним попитом до всіх видів олійних культур. Зростання споживання біодизелю призводить до

росту цін і на продукти переробки олійних. Тому нині вивчення кон'юнктури світового ринку олійних культур є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання формування та функціонування ринку олійних культур досліджували відомі фахівці аграрного профілю О. Бронін, В. Галушко, І. Кушнір, А. Побережна, П. Саблук, В. Гірман, В. Кобзар, В. Кухта, З. Орач, Л. Страшинська та ін. Незважаючи на велику кількість публікацій та досліджень, кон'юнктура світового ринку олійних культур ще не є достатньо вивченою.

Ціллю статті є дослідження кон'юнктури ринку олійних культур та визначення характеру і ступеню її теоретичних та практичних аспектів.

Вклад основного матеріалу. Світовий ринок олійних культур завжди був та залишається одним із найперспективніших і стабільних у своєму розвитку серед основних агропродовольчих ринків.

Олійні культури виробляють на всіх континентах та в багатьох країнах світу. До основних виробників олійних культур належать Сполучені Штати Америки, Бразилія, Аргентина, Китай та Індія. Разом ці країни забезпечують понад дві третини світового виробництва олійної сировини. У структурі виробництва олійних культур домінують соєві боби. Вони займають більше половини світового виробництва олійної сировини, тоді як ріпак – 14%, насіння бавовнику – 11%, соняшник – 9%.

Зростання чисельності населення у світі забезпечує підвищений попит на олійні культури та продукти їхньої переробки, оскільки у країнах з низьким рівнем доходів населення їх використовують як дешевий рослинний білок для харчування людей, а у розвинених країнах – це цінна білкова сировина в годівлі тварин.

Олійні культури вирощують майже в усіх країнах світу, проте у кожній з країн є свої провідні олійні культури. Соняшник вирощують здебільшого в Росії, Україні, Франції, Угорщині, Румунії, Аргентині, США, Китаї. Найбільшими виробниками соняшникової олії є Аргентина, Росія, Україна та США. Арахіс вирощують у багатьох країнах субтропіків і тропіків. Він поширений в Індії, Нігерії, країнах Західної Африки, Індонезії, Бразилії, Аргентині, США, Китаї. Ріпак вирощують у Польщі, Угорщині, Україні, країнах Північної Європи, США, Канаді, Китаї. Найбільшим експортером ріпакового

насіння та олії є Канада. Бавовник культивують у Індії, Пакистані, Китаї, США та Узбекистані. Сою вирощують здебільшого в США, Канаді, Німеччині, Польщі, Казахстані, Російській федерації та Україні [1, с. 82].

Для детального аналізу ринку олійних культур розглянемо динаміку виробництва та споживання олійних культур у світі. Для цього використаємо дані за три останні маркетингові роки.

Світова посівна площа олійних культур, включаючи сою, становить понад 100 млн. га, а світове виробництво олій – приблизно 70 млн. т на рік. Найбільші посівні площі у світі займають соя, арахіс, ріпак, льон олійний, соняшник і кунжут.

Посівні площі під олійними культурами за останні 3 роки у проаналізованих країнах збільшилися на 1%, а у взагалом у світі на 1,11%. Найбільше посівні площі збільшилися у США – на 10,12%, та Пакистані на 5,1%. Одночасно посівні площі під олійними культурами зменшилися в Індії на -5,06%, Китаї на 7,24%, та в ЄС на 3,72%.

Аналіз структури посівних площ в світі за видами олійних культур показав, що найбільша площа зайнята під соєю – 120 876 тис. га (51,76%), далі йдуть ріпак – 34 735 тис. Га (14,88%), насіння бавовни – 30 466 тис. га (13,05%), арахіс – 24 418 тис. га (10,46%) та соняшник – 23 015 тис. га (9,86%) (рис. 1).

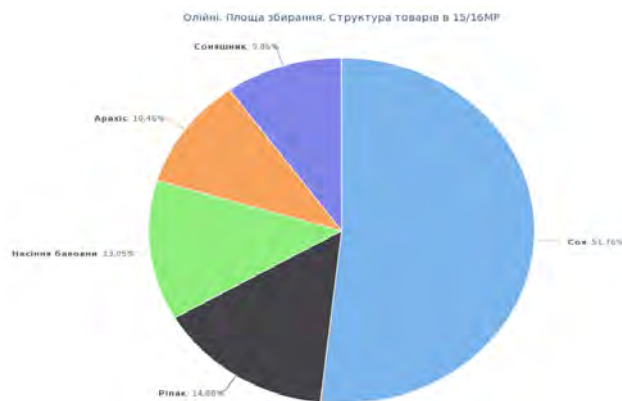

Рис. 1. Структура посівних площ за видами олійних культур

Джерело: розроблено на основі даних AgroChart [1]

Таблиця 1

Світове виробництво олійних культур у перших десяти країнах світового рейтингу

№ з/п	Країна	Виробництво, тис. т			Відношення 2015/2016 МР до 2013/2014 МР, %
		2013/2014 МР	2014/2015 МР	2015/2016 МР	
1	США	99 016	117 171	116 069	17,22
2	Бразилія	90 011	97 438	99 605	10,66
3	Аргентина	56 917	65 678	61 005	7,18
4	Китай	58 888	57 557	54 790	-6,96
5	Індія	36 795	34 660	36 805	0,03
6	ЄС	32 042	35 534	31 616	-1,33
7	Канада	23 962	22 514	19 344	-19,27
8	Україна	16 726	16 300	15 700	-6,13
9	РФ	11 502	12 061	13 300	15,63
10	Індонезія	11 502	12 061	12 541	9,03
	Разом	420 635	341 742	460 775	9,54
	Всього	506 056	537 218	527 167	4,17

Джерело: розроблено автором на основі даних agrochart.com [2]

В першу десятку світових виробників олійних культур входять США, Бразилія, Аргентина, Китай, Індія, ЄС, Канада, Україна, Російська Федерація, Індонезія (табл. 1).

За три роки світове виробництво олійних культур збільшилось на 4,17%. Загалом у США виробництво збільшилося на 17,22%, РФ – 15,63%, Аргентині на 7,18%, Бразилії на 10,66%, та Індонезії на 9,03%. В той час в Канаді, Китаї, та Україні зменшилися на 19,27%, 6,96% і 6,13% відповідно.

В структурі виробництва олійних культур найбільшу питому вагу має США – 22,02%, Бразилія – 18,89%, Аргентина 11,57%, Китай 10,39%, Індія 6,98%. Україна займає 2,98% світового обсягу виробництва олійних культур.

Понад 60% від всього обсягу виробництва олійних культур у світі виробляється сої, ріпаку 12,27%, соняшнику 7,37%, всі інші культури займають близько 20% (рис. 2).

У 2015 році у світі було спожито найбільше сої, в розмірі 310 096 тис. т, ріпаку – 68 264 тис. т, насіння бавовни – 41 225 тис. т, арахісу – 39 683 тис. т, соняшнику – 39 616 тис. т, пальмові ядра – 17 181 тис. т, копри – 5 514 тис. т.

У відсотковому співвідношенні у 2015 році було спожито: сої 59,4%, ріпаку 13,09%, насіння бавовни 7,9% соняшнику і арахісу по 7,6% відповідно, пальмові ядра – 3,29% (рис. 3).

Споживання олійних культур у світі є важливим показником при дослідженні кон'юнктури ринку олійних культур. За останні три маркетингові роки внутрішнє споживання має тенденцію до зростання, зокрема в Китаї на 5,49%, Аргентині – 14,99%, Індонезії – 10,02%, США – 8%, РФ – 1,25%, Бразилії 5,22%, Канаді на 6,56%. Проте в деяких країнах обсяги споживання зменшилися, а саме в Україні на 6,71% і Індії на 0,3%. Загалом світове споживання збільшилося на 5,61% (табл. 2).

Важливе значення для кон'юнктури світового ринку олійних культур має рівень забезпеченості олійними культурами, який визначається відношенням споживання до виробництва.

Обсяги споживання олійної сировини у 2014/2015 МР перевищили її виробництво. Зокрема в Китаї на 56,9%, ЄС – на 29,6%, Індонезії – 17,3%, РФ – 18,6% (табл. 3). Дані країни не забезпечують сої потреби власним виробництвом і потребують імпортової сировини. Проте в деяких країнах

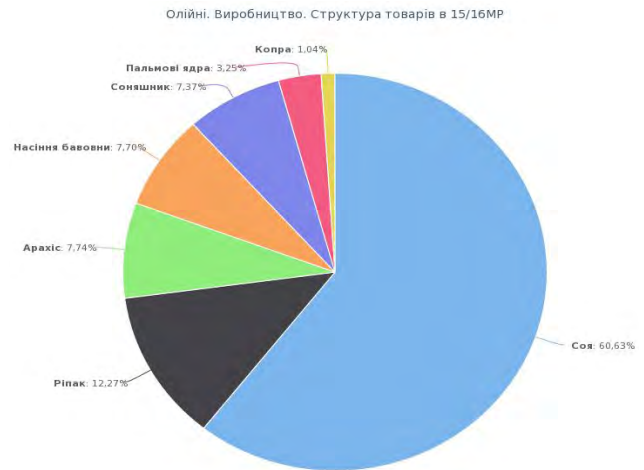

Рис. 2. Виробництво олійних по видах

Джерело: розроблено автором на основі даних AgroChart [2]

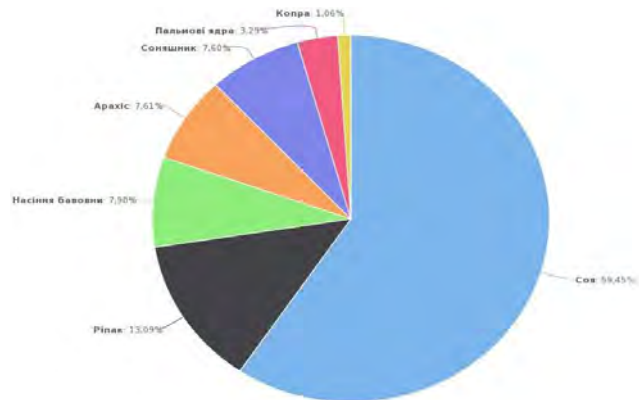

Рис. 3. Структура внутрішнього споживання олійних культур по видах

Джерело: розроблено на основі даних AgroChart [2]

виробництво перевищує споживання, а саме в Аргентині на 36,8%, Бразилії – 114,8%, Канаді, 114,1%, США – 180,8%, та в Україні на 33,6%. Загалом по розглянутим країнам споживання переважає виробництво на 20,44%, але у світовому виробництві виробництво переважає споживання

Таблиця 2

Споживання олійних культур у світі по країнах (тис. т)

№ з/п	Країна	Споживання, тис. т			Відношення 2015/2016 МР до 2013/2014 МР, %
		2013/2014 МР	2014/2015 МР	2015/2016 МР	
1	Китай	131 141	135 086	138 335	5,49
2	США	58 343	64 798	63 013	8,00
3	Аргентина	43 515	48 019	50 039	14,99
4	ЄС	48 944	50 502	49 100	0,32
5	Бразилія	43 030	45 352	45 277	5,22
6	Індія	35 976	33 896	35 906	-0,19
7	Індонезія	13 820	14 580	15 205	10,02
8	РФ	14 899	14 822	15 085	1,25
9	Україна	12 890	12 205	12 025	-6,71
10	Канада	9 321	10 516	9 932	6,56
	Разом	411 879	429 776	433 917	5,35
	Всього	493 886	515 934	521 579	5,61

Джерело: розроблено автором на основі даних agrochart.com [2]

Таблиця 3

Рівень забезпеченості олійними культурами у провідних країнах виробників олійних культур

№ з/п	Країна	Виробництво 2014/2015 МР, тис. т	Споживання 2014/2015 МР, тис. т	Рівень забезпеченості, %
1	Китай	57 557	135 086	43,1
2	США	117 171	64 798	180,8
3	Аргентина	65 678	48 019	136,8
4	ЄС	35 534	50 502	70,4
5	Бразилія	97 438	45 352	214,8
6	Індія	34 660	33 896	102,3
7	Індонезія	12 061	14 580	82,7
8	РФ	12 061	14 822	81,4
9	Україна	16 300	12 205	133,6
10	Канада	22 514	10 516	214,1
	Разом	341 742	429 776	79,56
	Всього	537 218	515 934	104, 12

Джерело: розраховано автором [3]

на 4,12%. Ці країни мають надлишок сировини та експортують олійні культури.

Всі олійні культури, що містять понад 15% жиру, використовуються для одержання олії. У насінні олійних культур всі вуглеводи перетворюються у високомолекулярні сполуки — жири, які після переробки використовують у харчуванні, а також для технічних і медичних потреб.

Рослинну олію використовують у харчовій, кондитерській, консервній, маргариновій а також у лакофарбній, текстильній, шкіряній промисловості. Відходи їх переробки, макуха і шрот, а також саме зерно, є цінним концентрованим кормом для тварин. У макусі і шроті міститься понад 50% білка, і майже всі життєво необхідні амінокислоти. Соняшник дає добру харчову олію, а також макуху. Соя, крім олії є джерелом білка. Олію рицини використовують у медицині, багатьох галузях промисловості. Ріпак – дешева сировина для виготовлення маргарину, якісний харчовий продукт, перспектива виробництва пального. Льон олійний потрібний для одержання з його жирів високоякісних фарб і оліфи [1, с. 82].

Збільшення світових обсягів переробки веде до позитивних змін в як в даній галузі, так і векономіці вцілому, адже переробка олійної сировини несе в собі безліч корисних людству факторів, наприклад, розвиток передових технологій та біо-палива, робочі місця на переробних заводах, поповнення бюджетів даних країн тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Сьогоднішні тенденції світових цін на соняшник, відновлення девальваційних процесів в країні, свідчать на користь зростання внутрішніх цін на соняшник в Україні в найближчий період.

З огляду на тенденції розвитку світової економіки й обмеженість факторів виробництва (земля, капітал тощо), в найближчі роки в Україні варто очікувати подальше зростання виробництва, переробки

і споживання олійних культур. Негативним фактором для українських сільгоспвиробників у новому 2015/2016 МР буде зниження цін реалізації продукції, яке в свою чергу викликане значним зростанням світового виробництва олійних культур. У подальшому розвитку олійної галузі в Україні та збільшенню експорту даної продукції сприятимуть наступні чинники:

- поступова лібералізації торгівлі з країнами ЄС (у межах євроінтеграційних процесів);

- збереження тенденції до нарощування об'ємів експорту в країни далекого зарубіжжя, в яких темпи зростання населення відстають від темпів росту виробництва продуктів харчування (наприклад, Китай, Індія тощо);

- відносно низька собівартість та високий рівень рентабельності виробництва, що забезпечує цінову конкурентоздатність на світовому ринку;

- збереження політики розвинутих країн на поступове заміщення енергетичних товарів (нафта, газ) відновлювальними джерелами енергії;

- високий технологічний рівень розвитку галузі;
- налагоджений процес маркетингу товарів на закордонні ринки тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гаврилюк М.М. Напрями розвитку виробництва олійних культур в Україні. Економіка АПК. 1999. № 10. С. 76–82.
2. URL: <http://agrochart.com/> – Fresh USDA data.
3. URL: faostat.fao.org/ – FAOSTAT.
4. Бронін О.В. Вплив експортного мита на стан олійно-жирової галузі України. Вісник аграрної науки. № 1. 2007. С. 77–79.
5. Буркинський Б.В., Молина Е.В. Активизация инвестиционной деятельности в регионе. Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины. 2003. 494 с.
6. Буров А.С. Конъюнктура мировых рынков товаров и услуг. М., 2009. 322 с.

Kovalenko O.V.*Doctor of Economics, Associate Professor
National Aviation University***Gorbatyuk O.V.***Master's Degree
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law*

ALLIES OF THE WORLD'S LARGEST POLLEN CULTURES

The article analyzes the trends of the world market of oilseeds. The glorious harvest of olives has always been one of the most important and most suitable for its full production of traditional agricultural products. The octane pochamy this cherishes, pepz za vse, izvyytok biodizelnoyi gulusi with the advanced request for all kinds of oligopulmonary cultures. The development of biodizelya ppizvodit to poctu tsini i napduktki pepopbki olivnyh. Nowadays, the study of the synergy of the crop of the oil crops is a kind of actuality.

Conjunctuation is one of the most intriguing capacities of subjective learning, learning, and managing the language of a site and of changing the full-time syntax of the syntax with the extinction of economism. In the course of their work, they are used for the development, animation and improvement of the ways of changing the active role of the clerk, as well as for the implementation of the program. The Konjunktura Pink guarantees the proper economic value, which takes place at the end of the month or in the second half of the calendar, and is reflected in the cost of the purchase, subsidization, dynamics of prices.

On the basis of the current trends of the high prices for coonseed, in the absence of the representatives of the state farms in KPANI, you should check the appearance of domestic prices on the sunflower in Ukpain in the nearest p epid.

From the point of view on the basis of the development of the eco-system and to emphasize the facts of the trade (the land, the capital of the country), in the nearest places in Ukraine it is possible to focus on the further development of the husbandry, poaching and the cultivation of the olives. Negative factoop for ukpainskyh cyfspvpobnikov in the new 2015/2016 MP budeshennya reduction of prices for the production of products, which in their own right, they are challenged by the scientific adventure of the cropping up of field crops. In the secondary development of the national gully in Ukraine and the increase in the number of available products, the following factors will be counted:

- to work with the representatives of the European Union (in the cities of the euphonths of the capital);
- enhancement of the trend for the development of the skills of the eccpost in the cultures of the distant societies in which the tenses of the reflection of reality are derived from the themes of the pompocity of the subtleties of indulgence (nappyclade, Kitai, India);
- Altogether, the low level of coexistence and the high quality of the petite bells-whiskers, which makes it worth the price of a candle-wrapped candle;
- enhancement of the politics of the dispersed KPaYNs in the field of the collection of eneghetic materials (nafta, gaz) by the unique jpepilami enigy;
- high-tech tequila gluten;
- nalagogejni ppotsec mapetizu tovapiv na zakopdonni pinki toscho.